

gibanja vsakateri vrste, ampak spoznavamo tudi, iz katerega kraja prihajajo vtisi.

Ako je pa to gibanje premočno in če se telo preveč odkloni od navadnega stanja, pa začno ti delci bolešno drhteti in se tresti. Takrat se naše prostorno spoznanje čisto zmede, ali kakor navadno pravimo: človeku se zvrtil v glavi, prime ga omotica.

Ta nauk o čutilu ravnotežja je star komaj kakih 30 let. Seveda ima tudi ta nauk svoje nasprotnike. Ugovarja se večinoma, da nekateri gluhomutci drsajo kaj dobro po ledu in da glumačijo celo po napeti vrvi. Tega pa ugovarjanci ne pomislijo, da tisti človek, ki ne sliši, ker ima pokvarjeno polževko v ušesu, utegne imeti dobro ohranjene ušesne obloke in kamenčke. Na-

sprotniki tega nauka se sklicujejo na to, da ima človek še druga sredstva, s katerimi si vsaj deloma ohranja ravnotežje: nekaj pomaga vid, nekaj splošni čut telesa, večinoma pa izkušnja in vaja, in nevedoma si pomaga človek, ki ima izgubiti ravnotežje, z odmevnim (refleksnim) premikanjem svojih udov. Ko ima kdo pasti, iztegne nehoté roko na drugo stran in brez preudarka si pomaga na mah s prestavljanjem noge, ko mu izpodrsne. Vlovi se, bi dejal, po golem čutnem nagonu.

Vendar pa nam kažejo poskusi fiziologov, katere smo zgoraj našteali, da imajo ljudje in živali res čutilo v ušesu, katero zaznava, kdaj je telo v ravnotežju in kdaj ne, in s tem obvaruje naše telo padca.

Književnost.

Slovenska književnost.

Zgodovina horjulske fare. Ponatis iz „Zgodovinskega Zbornika“. Sestavil Jožef Kržišnik. V Ljubljani 1898. Samozaložba. Tiskala „Katoliška tiskarna“. Mal. 8°. Str. 225. — Zelo zanimiv donesek k našemu domoznanstvu nam je tu podal gospod pisatelj. Ne moremo se spuščati v kritiko tega dela, ker je sestavljeno večinoma iz podatkov, ki jih je dobil pisatelj v horjulski fari sami. Leta 1840. je sestavil že kratek popis te fare župnik Francšek Veriti. Župnik Fr. Dolinar je nabiral več let pripravnega gradiva za farno kroniko. Poleg teh virov je rabil pisatelj uradne dopise, matice (prvo je sestavil vrzdenški beneficijat Jožef Rozman okolu l. 1750.) in razne druge mnogoštevilne spise, knjige in liste, kjerkoli je mogel zaslediti kaj o horjulski fari. Zato nam pa podaje ta knjižica več, nego obeta naslov. Na prvem mestu je kratek prirodoznanstvi, potem statistični opis, zanimiva so poglavja o gospodarskih razmerah v horjulski fari in o njeni verski in intelektualni strani. Obširna je zgodovina beneficija na Vrzdencu, popisuje se ustanovitev fare v Horjulu, razne cerkve, poslopja, posestvo in dohodki horjulskih duhovnikov, razni dušni pastirji, ki so tod službovali, šole in učitelji in razne dobrotelne ustanove. — Dunajska Leonova družba izdaje sedaj podobne popise celih škofij z naslovom „Socialno delovanje katoliške cerkve v Avstriji“, in v tej zbirki je naš rojak prof. dr. Cigoj obširno po-

pisal krško škofijo. Reči smemo, da bomo mogli mi Slovenci o svojih škofijah, zlasti o ljubljanski, sestaviti še obširnejši in natančnejši popis, ako nam gospodje duhovniki s podobnimi spisi zvrše pripravljalna dela in naberejo stvarino. Saj oni piše najlažje podrobno zgodovino kakega kraja, ki v njem živi in ki so mu znane vse krajevne in družabne razmere. Ta knjiga je lepo nadaljevanje „Zgodovine farâ ljubljanske škofije“, ki je bila nekaj let sem prekinjena.

Slomšekovo rojstvo. Dramatični prizori ob stoletnici njegovi. Sestavil Mihael Lendovšek. Založil in natisnil Drag. Hribar v Celji. Mala 16°. Str. 24. Cena 20 vinarjev (po pošti 5 vinarjev več). — Gospod Lendovšek, ki si je za proslavo Slomškovega spomina pridobil že mnogo zaslug z izdanjem njegovih spisov, nam tu v kratkih prizorih slavi rojstvo velikega vladike. V noči od 25. na 26. listopad 1800. vidi stara vdova Marina vile in angele, ki napovedujejo rojstvo velikega moža. Drugo jutro ga prinesó v cerkev h krstu. Vmes so deklamacije in zbori. Za stoletnico je ta knjižica dobro došla, dasi nima dramatičnega dejanja.

Naši narodni grehi. Kako bo z vojsko? Slovencem v svarilo in v pouk napisal Podgrajski. V Gorici. Natisnila in založila „Narodna tiskarna“. 1900. Str. 80. 12°. Cena 25 novč. — Take brošure so sicer navadno namenjene za to, da se hitro razpečajo in da „vlečejo“ z živim popisovanjem perečih vprašanj, a pričujoča brošura ima mnogo zdravega,

uvaževanja vrednega jedra. Gosp. Podgrajski si stavlja vprašanje: Kateri so naši „narodni grehi“, in našteva sledeče: Ne zavedamo se vse svoje življenje, da smo Slovenci in Slovani; nečisto govorimo svojo materinščino; radi govorimo jezike tujih narodov; sramujemo se javno pokazati svojo narodnost; sami zaničljivo govorimo o svojem jeziku; pačiti pustimo krajevna in osebna imena; mesto domačih čitamo prav mnogokrat brez potrebe tuje knjige in zajemamo iz njih tuje nauke; po nepotrebnem se družimo s tujci; ne spoštujemo dovolj svojih dobrih voditeljev in učiteljev; ne učimo svoje mladine vedno in edino le v slovenskem duhu. Pisatelj nam našteva nato naše gospodarske grehe? Ne mislimo na to, da bi pomnožili svoje narodno bogastvo, zlasti povzdignili kmetijstvo na višjo stopinjo; ne iščemo odjemavcev na velikem trgu; ne skrbimo ne za domačo obrt ne za veliko industrijo; ne skrbimo za to, da bi na slovenski zemlji živel samo slovenska trgovina; nepremišljeno delamo dolgove. Družabno grešimo zoper svoj narod, ker mu ne skrbimo za dostojno omiko; ne upoštevamo rojakov, ampak jim delamo krivice; zavidamo domačemu človeku vsako odličnost, ki jo pa občudujemo na tujcu; ne izrabljamo svojih darov, s katerimi bi mogli povzdigniti vrednost Slovencev pred svetom. Kulturno grešimo, ker se premalo potezamo za svoje šolstvo in zanemarjamo svoje zmožne ljudi. Takih grehov nam našteva g. Podgrajski še mnogo nasproti drugim Slovanom, pred svetom sploh in zlasti pred onimi rodovi, ki nam želé in pripravljajo pogubo. „Jaz menim, zadnji čas je, da Slovani vsi od kraja spoznajo svoje narodne grehe in spoznajo tudi gorjé, ki mora zadeti naš mili narod vsled naših grehov, in da končno spoznajo, da bi bilo zastoj kesanje, kadar bi prišli čez nas najhujši nasledki naših narodnih grehov.“ Zato zahteva gospod Podgrajski od nas, da začnemo v dvajsetem stoletju „novo, čisto narodno življenje“. To se bo zgodilo, ako se ti narodni grehi izkoreninijo in nadomesté z nasprotnimi krepostmi. Končno govori o žalostnih avstrijskih parlamentarnih razmerah, o boju proti Slovanom, in nam dokazuje slednjič malo verjetno trditev, da se bo baš na Slovenskem vnela prihodnja evropska vojska. — Poleg nekaterih nekoliko pretiranih mislij podaja gospod pisatelj zeló pametne nasvete. Napake, katere biča, imamo zares, in prav je, da se nam javno vest izprašuje. Želeli bi pa, da bi bil gospod pisatelj omenil tudi oni narodni greh, ki je sedaj med nami največji in ima najhujše posledice: boj liberalnih listov proti veri, ono ostudno časnikarsko gonjo, ki uničuje čut za pravico in dostojnost, ki brezozirno tepta vse, kar nam je bilo doslej sveto, ter trga bližnjemu pošteno ime, če neče pristati k tej stranki. Želimo, da bi se o naših narodnih grehih temeljito razmišljalo, in drago nam bo, če ta knjiga kaj k temu pripomore.

Dr. E. L.

Marco Visconti Roman. Italijanski spisal Tomaso Grossi. Svetovne knjižnice II. knjiga. Založil A. Gabršček v Gorici. Cena 2 K 40 h. — Vsebina je kratko ta: Junak Marko, potomec visokoplemenite milanske rodbine, se je kot mladenič zagledal v lepo Ermelindo, katero so pa njeni sorodniki prisilili, da se je omožila z neslavnim grofom del Balzo. Iz tega zakona je bila hči Bice, v lepoti jednaka svoji materi. V to se zaljubi Markov sorodnik Ottorino, kateremu obljubi deklica ljubezen in zvestobo. Ko nekoč Marko spozna Ermelindino hčer in se spomni mladostnih let, vstane v njegovem srcu nekdanja ljubezen do Ermeline, ter on sklene zasnoviti njeno lastno hčer. V ta namen je bilo treba Ottorinu podreti to ženitev. Še pred bojnimi igrami, ki so se imele vršiti v Milanu, odrine v Lucco in zapové oskrbniku Pellagrui, naj vsekakor prepreči poroko. Pri turnirju se je odlikoval pred vsemi Ottorino; kar pride kot neznan vitez Marko sam in vrže mladega viteza s kopjem tako silno raz konja, da obleži nevarno ranjen. Brž ko okreva, se poroči z lepo Bice skrivaj; a na poti v grad zvijačno vjame Pellagrua s pajdašem Lodrisijem Viscontijem srečno dvojico ter odpelje in zapre vsakega posebej na drugi grad. To zve Ermelinda po zvijači oprode Lupa in nekega glumača in potoži svojo nesrečo Marku, sluteč, da se je to zgodilo po njegovem načrtu. Marko pride iskat zaprto deklico, ki se vsled ropota tako ustraši, da umre kmalu po osvoboditvi. Marko sklene, da se hudo maščuje nad krivcem. To sluti tudi Lodrisio; dočim prejme Pellagrua od Marka smrtni udarec, razkrije cesarskemu namestniku zaroto, v katero se je bil z Markom zapletel, in zbeži. Marka, prišedšega na dvor, razorožé vojaki, ga sramotno umoré in vržejo skozi okno. Ottorino pa roma v Palestino. To je vsebina precej obširnega italijanskega romana. — Ne bomo naštevati na drobno mnogih napak v tekstu, in če bi porabili preveč časa in prostora. Izdajatelj bi lahko prevzel kako boljše delo izvrstnejših pisateljev, nego je Grossi. Prelagatelj naj bi rabil vsaj slovenski slog in se ogibal italijanizmov, kar je morda nevedé prezrl. Raznih pravopisnih pregreškov je mnogo v tej 235 strani obsegajoči knjigi. Še celo v italijanskem izvirniku se nahajajo nedostatki. Pisatelj je Marka vsekakor premalo orisal kot junaka, kakoršnega nam predstavlja. A že iz našega kratkega poročila je razvidno, da je dejanje zanimivo in romantično in bo našlo bravec, katerim bo ugajalo.

Soroslav.

Hrvaška književnost.

Cvijeće Srca Isusova. Skitili njekeji prijatelji Srca Isusovog. Str. 84. — Te lepe knjižice ne omenjamo le zaradi ukusne zunanosti in lepih slik, ampak še zlasti zato, ker je to prva knjiga, natis-